

KATEDRA ANDRAGOGIKY
A PERSONÁLNÍHO ŘÍZENÍ
Filozofická fakulta
Univerzita Karlova

Sociální mobilita, životní styl,
sociální a kulturní kapitál

Seminář k základům sociologie
Zdeněk Sloboda

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Sociální mobilita

Sociální mobilita

- Možnost, kdy jedinec či celá sociální skupina změní svůj sociální status / přináležitost do třídy
- Dimenze směru
 - **vertikální** (směr nahoru do vyšší, či dolů do nižší; např. manuální dělníci po roce 1989)
 - **horizontální** (změna či ponechání statusu při změně sociálního prostředí; typicky u migrace)
- Dimenze (sociálního) času
 - **intergenerační** (změna třídy/statusu mezi rodiči a dětmi)
 - **intragenerační** (změna během životního cyklu jedince)
- Dnes je hlavním zdrojem sociální mobility vzdělání
 - **Konsenzualisti: liberální** – škola poskytuje rovné příležitosti možnost mobility, maže rozdíly;
 - **konzervativní** – škola selektuje podle schopností a těm schopným poskytuje rozvoj a sociální mobilitu (vzhůru)
 - **Konfliktualisti** – škola je instituce reprodukcující (nespravedlivě distribuované) sociální nerovnosti

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Životní styly

Životní styl / sociologie živ. způsobu

- Další pojmy: životní sloh, životní způsob (souhrn činností, vztahů, projevů, aspektů atp.) (X LS jako systém).
- Kulturologická definice: skrze kulturní vzorce a socializaci (Linhart) - „vnitřní jednotka tíhnoucí k jednolitému a průkaznému vyjádření“ (Kubátová, 2010)
- Kvalitativní sociologie: +významy, které aktéři produkují a které interpretují a kterými dávají smysl světu.
- Tradiční sociologie: Jako dimenze sociálního statusu.
- Materiální aspekt LS = životní úroveň (vybavenost domácnosti předměty dlouhodobé spotřeby).
- Kulturní aspekt LS = kulturní úroveň (realizace kulturních aktivit: návštěva divadel, četba (i odbor. Lit.), chození do přírody a sport, návštěvy přátel, návštěvy kaváren a restaurací, koníčky...)

Jak zkoumat životní styl (Šafr)

- *Volnočasové aktivity* – aktivní a pasivní; orientace na zdraví (sport), trávení dovolených, sociální kontakty;
 - *Jídelní návyky* – ne/zdravost, jezení doma/venku, typ restaurací, které se navštěvují;
 - *Kulturní vkus* – zájem o vysokou/nízkou kulturu, vč. masmediálních obsahů, kulturní pasivita;
 - *Zájem o zprávy a novinky* – především média; variantně *občanská participace*
 - *Spotřeba* – módy, luxusního zboží, „kultura materiální potřeby“ (nakupovat na slevy, nošení věcí doku se nerozpadnou);
 - & *socio-ekonomické charakteristiky*
- = dimenze a indikátory životního stylu

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Sociální a kulturní kapitál

Teorie kapitálů (a polí)

- Autorem je Pierre Bourdieu
 - Ekonomický kapitál
 - Půjčuje si od Marxe; příjem a majetek (přeměnitelný na kapitál)
 - Sociální kapitál
 - Sociální vztahy, jež může jedinec využít pro zisk něčeho či řešení nějaké situace (generování statusu, pozice v poli)
 - Kulturní kapitál
 - spojen především se vzděláním
 - Materiální – např. VŠ diplom, certifikáty, ocenění a hodnosti
 - Nemateriální – reálné vědomosti, znalosti a schopnosti
 - Je možné zahrnout i vlivy na pozici/status vycházející z: národnosti a rasy, genderu, věku, ale třeba i vzhledu
- >>> určují pozici (status) jedince v polích a vyžadují určité vzorce chování (habity); v různých polích je (žádoucí pro dobré postavení) různý „mix“ kapitálů
- Další kapitál P.B.: *symbolický kapitál* (vychází z jazyka a sémiotiky)

Sociální kapitál jako důvěra

Pojem: **Existují zhruba tři koncepce chápání sociálního kapitálu a jeho měření:**

1. Sociální kapitál je tvořen hodnotami a normami sociálního chování, které jsou spojeny s podporou fungující demokracie, obsahující občanskou angažovanost, vyjadřující vzájemnou důvěru lidí a jejich důvěru v instituce. Je to předpoklad aktivního sociálního jednání a participace. Je chápán jako nezbytná komplementární záležitost ve vztahu k veřejným institucím. (Putnam, R. D. 2001, A Giddens). Tento typ je označován jako „**formální (kolektivní) sociální kapitál**“, nebo také jako kapitál přinášející „veřejné blaho“

Sociální kapitál jako síť vztahů

2. Pojetí sociálního kapitálu jako sítě recipročních (obsahující možnost směny darů-ekonomický zájem přitom není vysloven) vazeb mezi lidmi umožňující zakládání sítí vychází koncepce
P. Bourdieu (1998). Na rozdíl od předcházejícího pojetí je označován jako **neformální (individuální) sociální kapitál**, který je zaměřen spíše na jednotlivce přináší „soukromé blaho“.

Sociální kapitál jako předpoklad společné akce

3. Třetí pojetí je spíše implicitní a sledujeme ho např. v úvahách A. Giddense (2004), kde je sociální kapitál **přímo spojován s procesy uzavírání dohod a tvorby, přednostně v oblasti ekonomiky**. Což je vnímáno jednoznačně jako pozitivní záležitost jak pro oblast ekonomiky, tak jako rozvoj občanské společnosti. Tento typ sociálního kapitálu je možné podle Giddense rozvíjet a podporovat i ze strany státu.

Druhy sociálního kapitálu (VZTAHOVÉHO)

- **Svazující** – uvnitř skupiny, vazba, osobní pojítka, společné hodnoty, symbolika, silné vztahy
- **Přemostující**- vzdálenější vazby, slabé vazby, umožňuje překonávat společenské hranice, mezi skupinami (např. etnické vztahy)
- **Spojující** – s lidmi na určitých, zpravidla významných pozicích

Úrovně sociálního kapitálu

- Mikroúroveň – rodina, známí, kamarádi,
 - Mezoúroveň – sousedé, komunita, skupina
 - Makroúroveň – národ, obchodní společnosti, EU, OSN
-
- Každou tuto úroveň je možné analyzovat z hlediska druhu sociálního kapitálu (svazující, přemostující, spojující)

Děkuji za pozornost

Sledujte obsah kurzu a úkoly v příslušném Moodle-kurzu (id=15822).

V případě potřeby: zdenek.sloboda@ff.cuni.cz